

क्रमसंख्या-३९

जातकमाला

(छगूगु सफू)

भिक्षु अमृतानन्द

ने. रु. ४/-

क्रमसंख्या-३६

- काशीकर

जातकमाला

[छगूगु सफू]

भिक्षु अमृतानन्द

ने० रु० ४/-

प्रकाशक -

आनन्दकुटी विहार गुठी

(सं. द. नं. १/०३१ प्र. जि. अ. का. का.)

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू,

काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं. २१४४२०

सर्वाधिकार सुरक्षित ।

बुद्ध सम्बत २५२६

बिक्रम सम्बत २०४२

नेपाल सम्बत ११०५

ईस्वी सम्बत १९८५

Dhamma Digital

तृतीया वृत्ति १०००

मुद्रक:-

शाक्य प्रेस

ॐ बहाल टोल, जोरगणेश

काठमाडौं

फोन नं.- २-१३६०४

स्वर्गीय
पूज्य पिता श्री हिराकाजी शाक्यया
स्मृतिस

शिशुबले बिल ज्ञान प्रति-पल अबु हिराकाजीं जित ।
हाथ ! आ वसपोल मदु थन दक्षिणा जि छायात ॥
अय्जुयानं मेन मच्चं वसपोलयात मच्चास्य थ्व ।
क्षुद्र जूसां गुगु सफू जि च्वंगु अबुया स्मृतिस ॥

छगू खँ

जातक-पालि, बौद्धसाहित्यया छगू तद्धंगु धुकू खः । थुकिया अनुवाद याय्गु विचार जिके तःदंसिं हे दयाच्चंगु खः । तर ग्रन्थया विशालता व प्रकाशनया साधन छुं मखनागु जूया निर्ति व विचारयात अर्थे तोता छवया ।

थुखे, विगत दच्छि निर्दंसिं गोह्मखे सुपुत्रपिनि मिखा थःगु मां-भाय् पाखे वंगु खने दत । फलस्वरूप गोगूखे सफूत नं प्याहाँ वल गद्य, पद्य तथा व्याकरण । थुकि मध्ये आपालं याना पद्य सफूत खना । साहित्यिक-मिखायात जा थ्व छगू यईपुसेच्चंगु उकान थें हे खः । तर साहित्यिक ज्वीमापिनि मिखायात धाःसा छ्याताहाँ च्वंगु पर्वत थें मच्चंगु नं मखु ।

थउं कहे कीत, साहित्यिक ज्वीमानिपिनि मिखायात ल्वईगु मचा-साहित्य, बाखं, जीवनी, इतिहास, भूगोल तथा समाज-ज्ञान इत्यादिया सफू आपालं आवश्यक जुया च्वन । थुकिया अभावया खँ ह्लाना ब्याःगु मखु । पद्य सफूलिं जक थ्व अभाव पुरे ज्वीगु नं मखु । न थुकि भाषा हे दय्कै । जि गोह्मखे विद्वानपित थ्व अभाव मदय्का छ्वय्या निर्ति अनुरोध याना । तर वय्कःपिसं थ्व खँ मत्ताः । सम्भवतः वय्कःपिनि लाहाती सलंसःदँ निसेंयागु खतनयाच्चंगु कलम दुया निर्ति, न्हूगु कलम ज्वनेगु अपाय्चो महत्वपूर्ण मखन ज्वी । छाय् ? ऐतिहासिक मजूया निर्ति ।

च्चे कनागु गोताखे कारणं याना जिगु विचार "मचा-
साहित्ययात ल्वय्क जातकया सम्पादन याना पिकाय् माल"
घयागु पाखे आकर्षित जुल । न्याय् मसःह्यसिया ब्वाय् ह्याय्
घाःथे । पालपातान्सेन पाखे छको ब्वाय् वनावले थ्व ज्या अन
सिद्ध जुल । संशोधन याय् धुसेलि माःमाःगु बाखं कोलं तथा
श्री रत्नध्वज जोशीयात मचा-साहित्ययात ज्यू मज्यू व लो
मलो परीक्षा याके बिया । दयापूर्वक वय्कनं ज्यू मज्यू स्वया
लो मलो खँ ल्यया दिल । मलोगु व मज्यूगु खँ लिकया लोगु खँ
थुकी तथा । थुकी जम्मा न्योपु जातकखँ दु । निगूगु सफूति
स्वीपु दई ।

"जातकमाला", जातक-पालिया शब्द व खँत्वा पत्ति-
कया अनुवाद मखु । न थ्व जिगु थःगु हे खः । अकिं जि थुकि-
यात अनुवाद मधया । जातक-पालीस ह्याप्पां वर्तमान कथा दु ।
अनलि अतीत कथा दु । अन्तस 'थ्व थुहाखः, थ्व थुहा खः'
घयागु खँ दु । पाठ्य सफूया रूप काय्माया निरिति थुकी जि ब
खँ छुं मतसे केवल अतीत खँ जक तथा बिया । आशा दु कि
मेपिसं तपाईं मघाःसां थःमं मपाईं घाथे थ्व सफू बालसाहित्य
यात उपयोगी जुई ।

धर्मोदय बिहार,

काम्लिपोंग ।

भिक्षु अमृतानन्द

५-७-४६

तृतीय संस्करणया निगू शब्द

प्रस्तुत “जातकमाला” दकेन्हापां सन् १९४९स पिदना लिपा यलया यशोधरा विद्यालय पाखें बि.सं. २०२९स पिकाःगु खः ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया नियन्त्रक आयुष्मान् बुद्ध-घोष महास्यविरया अनुरोध कथं आः हानं थ्व सफू आनन्दकुटी विहार गुठीं पिकया च्वन ।

पालिसाहित्यले जातक साहित्ययात सरल साहित्य भापिई । अकिं बुद्ध धर्मया पठन-पाठन जातकसाहित्यं शुरू याई । थ्व चिकिचा घंगु सफू केवल नेपाल बौद्ध परियत्तिले ब्वनिपि विद्यार्थीति निर्ति जक मखु परन्तु प्रत्येक बौद्धते मस्तेत छेंखापत्ति ब्वंके बहःजु । थ्व सफू आनन्दकुटी विहार गुठीया ३९गू गु सफू खः ।

आनन्दकुटी विहार

स्वबम्भू, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं., २१४४२०

—भिक्षु अमृतानन्द

भाषाढ १५ / ०४२

युक्ति श्व श्व दु-

	खे	पौल्य
१	नच्च (हंसया बाखँ)	१
२	मकस (पत्तिया बाखँ)	४
३	महिलामुख (किसिया बाखँ)	६
४	नन्दिविसाल (शुसाया बाखँ)	१०
५	रोहिणी (रोहिणीया बाखँ)	१५
६	कच्छप (काबुलेया बाखँ)	१७
७	सीहचम्म (गघाया बाखँ)	२१
८	कूटबाणिज (छलि बँजाःया बाखँ)	२४
९	वानरिन्द (माकःया बाखँ)	२८
१०	अत्यस्सद्वार (उन्नतिया बाखँ)	३२
११	वट्टक (बटँया बाखँ)	३४
१२	सिगाल (घोँचिया बाखँ)	३६
१३	सुंसुमार (गोंजया बाखँ)	३९
१४	नामसिद्ध (नांया बाखँ)	४३
१५	वारूणि (अय्लाया बाखँ)	४७
१६	भेरिवाद (जोगीया बाखँ)	४८
१७	तित्तिर (तितराया बाखँ)	५०
१८	सम्मोदमान (मिलेज्वीगु बाखँ)	५३
१९	कुरूंगमिग (चलाया बाखँ)	५७
२०	कुक्कुर (खिचाया बाखँ)	६२

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

जातकमाला

[छगुगु सफू]

जच्च-१

(हंसया बाखँ)

प्रथम कल्पे प्यपांचूपिसं सिंहयात जुजु यात ।
न्यातय्सं आनन्द घयाह्म न्यायात जुजु यात । ऊंगःतय्सं
सुवर्णहंसयात जुजु यात । सुवर्णहंसया साप बांलाहा
मह्याय् छह्म दु । छन्हु हंसराजं मह्याय् हसित "बर पवं"
धाल । मह्याय् हसिनं "थःत योह्म स्वामी ल्यया काय्
दय्मा" धका वर पवन । हंसराजं वयात 'तथास्तु' धका
आज्ञा बिल । हंसराजं दक्क पक्षीगणतय्त छथाय्
मुंकल । मह्याय् हसित सःता "छं योह्म पुरुष ल्यया
का" धका आज्ञा बिल । मह्याय् हस्यां पक्षीया बिचे थः

स्वामी ज्वीह्य पुरुष ल्यल्यं मणि थें ज्यागु रंगया कक्कु
 दुह्य, बांलाक बुत्ता भरे याना तःगु थें ज्यागु पपू व पाः
 दुह्य अतिकं बांलाह्य ह्य्खा छह्य ल्यल । ह्य्खायात
 मेपिसं धाल—“हे पासा म्ह्य्खा ! हंसराजया म्ह्याय्न्
 छंत स्वामी ल्यल ।”

श्व खँ न्यना ह्य्खां धाल—“भो पासा! छु छिमिसं
 थौं तक नं जिगु सौन्दर्य व शक्ति मखंनि ला ?”

थुलि धया थःगु पपू व ह्य्प्ये चक्कंका सकसिया
 न्होने ह्य्खा प्याखं हुल । प्याखं हूगु बखते वया हा
 नांगा जुल । ह्य्खाया श्व चरित्र खना हंसराजं थथे
 धाल—

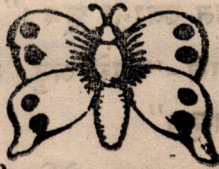
“श्वयाके न दुनेया लज्जया दु न पिनेया भय दु ।
 थुजाह्य लज्जया व भय मदुह्यसित जिं थःह्य म्ह्याय्मचा
 बी मखु ।”

अकिं थथे धाःगु—

“रुदं मनुञ्जं रुचिरा च पिट्टी,
 वेलुरियवण्णूपनिभा च गीवा ।
 ब्याममत्तानि च पेखुणानि,
 नच्चे न ते धीतरं नो ददामि ॥”

[यद्यपि छंगु स्वर साब मधुर, ह्य नं छंगु बांला, गःप नं बेलौरया थें च्वं, पपू छंगु प्यकु हाकः तथापि छ् निर्लज्जी जुया प्याखं हुल । अकिं छन्त जिमि म्हाय् बी मखु ।]

थुलि धया हंसराजं थः म्हाय्यात, थःह्य भिचा हंस छहसित बिल । हंसकन्या प्राप्त मजूगुलि ह्यखा मछाला ब्वया वन । हंसराजपि नं थःथः च्वनेगु थासे ब्वया वन ।

मकस-२

(पत्तिया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु बखसे बोधिसत्व ब्यापारी जुयाचवन । बनारस देशे आपालं सिकःमित दु । उकी मध्ये छह्य सिकःमिं छथाय् सिमा पाला चवन । वया छ्चोले पाचुक सँ खाना तल । वया छ्चो मानो सिक्पातां भुनातःगु थें पिच्चुसे चवं । वया छ्चोले पत्ति छह्य चवना मानो बाणं सुया चवंथें वयात न्याना चवन । सिकःमि नापं वया काय् छह्य नं दु । वं वयात सःता थथे धाल-

“हे बाबु ! जिगु छ्चोले पत्ति छह्यस्यां बाणं सूथें न्याना चवन । वयात ख्याना छ्व ।”

काय्हास्यां धाल-“आसे अबु, आसे, थवयात जि थत्थें निकूथला छ्वय् ।”

व बेलस छुं कारणवश बोधिसत्व नं अन वया चवन । सिकःमिं काय्हासित हानं धाल-“हे बाबु, जिगु छ्चोले चवंह्य पत्तियात याकनं ख्याना छ्व ।”

“आसे अबुजु, धवयात जि थत्थे निकूथला छ्वय्”
धया जःगु बसिला ज्वना वया अबुह्वासिया ल्यूने च्वना
पत्तियात पाले धका यांकया पाःगु जा अबुह्वासिया छ्चो
निफला जुल । सिकःमि अनसं सित । बोधिसत्त्वं थ्व
घटना खना मती ल्वीकल :-

“मूर्खंहा मित्र स्वया बुद्धि दुह्म शत्रु हे ज्यू । छ्वाय्
धाःसा ?—बुद्धि दुह्मस्यां मनूतय्त दण्डादि द्वारा छ्वासां
हिंसा जा याई मखु ।”

थुलि मती ल्वीका थथे धाल -

“सेय्यो अमित्तो मतिया उपेतो,

नत्वेव मित्तो मतिविप्प हीनो ।

मकसं वधिस्संति हि एलमूगो,

पुत्तो पितु अग्भिदा उत्तमङ्गं ॥”

[निर्बुद्धिह्म, मूर्खंहा पासा स्वया बुद्धिमानह्म शत्रु
ज्यू । निर्बुद्धिह्म पुत्रं पत्तियात स्याय् धका थः अबुया
छ्चो हे तच्छ्चाना बिल ।]

थुलि धया बोधिसत्त्व थः माःथाय् वन । सिकःमिया
थःथितिपि वया वयात माःगु दाहकर्म यात ।

महिलामुख-३

(किसिया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु बखते बोधिसत्व जुजुया मंत्री जुया चवन । जुजुया अत्यन्त शीलवान्हा महिलामुख धयाहा किसि छहा दु । छन्हुया दिने खुंत छगू बथान् किसिगलं भतिचा उखे छथाय् चवना “अंगः तच्छ्याय्माः, लँ मद्यु थाय् कुलँ दय्केमाः, मनूत स्याय्माः, मेपिनि धन खुया ह्य् फय्केमाः, सुं गुह्यसिनं ज्वं वोसा वयात स्याना छ्बय्माः । खुं धयापिं शीलवान् ज्वी मज्यू, दयालु ज्वी मज्यू, क्रोधी, सबल तथा जबर्जस्ति याइपिं ज्वीमाः” धका खँ ल्लात । थुगु हे रूपं व खुंत ह्लिया ह्लियं वया खँ ल्लाइगु । सत्तिकसं चवना च्वंहा व किसिं खुंतय् खँ सदां ताल । ह्लिं ह्लिं उजागु जक खँ ताःगुलिं किसिं व व्याक्क खँ वयात हे धया स्यने-कने याःगु थें ताल । वया मनं थथे निश्चय यात-

“आः जि कडा ज्वी माल । निर्दयी ज्वी माल । लँय् नापलाक्वसित स्याय् माल ।”

कम्हेखुनु किसिमागः वल । वयात स्वथं ज्वना
छ्वावात । व अनसं सित । मेपिं नं वल इमित नं अथे
हे यात । किसिया न्होने सुं वने मछाल । वंक्वसित
ज्वना छ्वावाइगु जुल । थुलि जुसेलि “महिलामुख
किसि वेँ जुल । वया न्होने सुं वने मजिल । वंक्वसित
स्यात” धका जुजुयाथाय् जाहेर यात । जुजुं बोधिसत्व-
यात सःता थथे धाल-

“भो पण्डित! महिलामुख किसि वेँ जुल हँ । छको
वना बांलाक परीक्षा याना सो ।”

जुजुया खँ न्यना बोधिसत्व किसिगले वन ।
किसियात परीक्षा यात । किसिया ह्यय् रोग छुं मखं ।
रोग छुं मखंसेलि बोधिसत्वं थथे मती त्वीकल-

“अवश्य नं थन सत्तिक सुं मनूत वया मखु मखुगु
खँ ह्लात ज्वी । थ्वया मनं स्वेबले व खँ ब्याक्क थःत हे
स्यंगु ज्वी धका च्वनज्वी । अकिं थ्वं थथे याःगु ज्वी ।”

थुलि मने बिचाः याना बोधिसत्वं किसियात
सेवा याइपिके “थन किसिगःया न्होने सुं मनूत वया
छुं खँ-खँ ह्लाः वोपि दुला ?” धका न्यन ।

इमिसं धाल—“थनं भतिचा उखे बहनी बहनी खुंत
छफौज वया सदां खँल्ला: वो ।”

बोधिसत्वं थ्व खँया परीक्षा याना स्वत । लिपा
जुजुयात थथे धाल—

“महाराज ! किसिया ह्य् रोग छुं मडु ।”

“रोग मडुसा किसि छाया् अथे जूगु ?”

“महाराज ! किसिगःया सत्तिक छथाय् खुंत छथ्व
सदां वया: खँल्ला: वडगु जुया च्वन । थुमि खँ न्यना
किसि थथे जूगु खः ।”

“अथे जूसा आ छुयाय् माल ले ?”

“भिक्षु आदि श्रमणपि सःता हया किसिगःया
न्होने तथा धार्मिक सदाचार तथा शीलया खँ न्यंके
माल । खुंतय्त अन वय्के बी मजिल ।”

जुजुं अथे हे या धका हुकुम बिल । मंत्री भिक्षुपि
छफौज ह्नि ह्नि किसिगले छथाय् बिज्याका “शीलवान्
ज्वीमाः, ज्ञानी ज्वीमाः, हिंसा याय् मज्यू, दयालु
ज्वीमाः, धार्मिक ज्वीमाः, मेपिन्त दुःख कष्ट बीमज्यू”
धका खँल्लाकल । थुगु प्रकारं स्वन्हु प्यन्हुतक खँ
ल्लाकुबले किंसि ताया वया मने “थुमिसं जितः हे धया

चवंगु ज्वी” धयाथे जुया उसांनिसे वं पुनः स्वयातं छुं
मयात । ह्यापा थे हे शीलवान् जुल ।

छुं दिन लिपा जुजुं बोधिसत्वयाके “किसि शीलवान्
जुल ला धका” न्यन ।

बोधिसत्वं “जुल” धका लिसः बिल ।

पण्डितया कारणं दुष्ट ज्वी धुंकुह्य किसि नं हानं
ह्यापाया थे शीलवान् सदाचारी जुल धया निम्न सिलः
ब्वन-

“पुराणचोरान वचो निसम्म,
महिलामुखो पोथयमानुचारी ।
सुसञ्जतानं हि वचो निसम्म,
गजुत्तमो सब्बगुणेसु अट्टा ॥”

[महिलामुख किंसि खुंतय् खं न्यना थः नं इपि थे
हिंसादि याइह्य जुल । हानं वहे गजराज सुसंयमी
मनूतय् खं न्यना सकल गुणे प्रतिष्ठित जुल ।]

“पशुतय् मनया खं समेतं सीके फुह्य” धका जुजुं
बोधिसत्वयात प्रशंसा याना यश बिल । बोधिसत्व नं
जुजु नं यथाकर्म परलोक वन ।

नन्दिविशाल-४

(थुसाया बाखँ)

छगू समये गन्धार देशे, तक्षशिला नगरे गन्धारया
जुजुं राज्य याना चवन । उगु बखते बोधिसत्व थुसा
जुया जन्म जुल । ल्याय्हा जुसेलि वयात वया मालिकं
ब्रह्म छहसित दान बिल । ब्रह्मनं वयात थःगु छेँ
यंका नन्दिविशाल धका नां छुना बडो प्रेमपूर्वक लहिल ।

छन्हुया दिने थुसां थथे मती त्वीकल-

“थ्व ब्रह्मनं जितः लहिना तल । थ्वं जितः बडो
दुःखसिया पालन-पोषण याना चवन । छाय् जि थ्वयात
जिगु सामर्थ्य वयना यक्को धन कमे याना मबीगु ?
थथे याना ब्यूसा थ्वयाके नके त्वंकेत यक्को धन दई ।”
थुलि मती तथा छन्हु वं ब्रह्मयात थथे धाल-

“भो ब्राह्मण ! छं जितः बडो मेहनत याना थः
काय्मचायात थें नके-त्वंके याना पालन-पोषण याना
चवन । जि थें जाह्य बल्लाह्य थुसा थ्व देशे गनं दई
मखु । सुं सा बंजायाथाय् वना जिगु बयान या । जि

छस्वा ज्वीक स्वात्तु स्वाका चिनातःगु वस्तु जाय्क दुगु
गाडा सालेफु । सुं छ्मलिसे छं बाजि ति । जि छन्त
त्याका बी ।”

थुसाया खँ न्यना ब्रह्म नगरे उखे थुखे वना थःम्ह
थुसाया बयान यात । अन छह्म साबंजालं थ्व खँ न्यना
ब्रम्हयात सःतके छ्वया खँ ल्लात । थःह्म थुसाया बयान
यायां ब्रह्म नं थथे धाल -

“जिह्म थुसां सच्छिगू गाडा स्वात्तु स्वाका कस्सिक
चिना गाडाय् जाय्क वस्तु तयाब्बूसां गाडा सालेफु ।”

बंजालं ब्रह्म लिसे दोछि दोछि दांया बाजि तल ।
बंजालं सच्छिगू गाडाय् जाय्क अप्पा व फी तया छगुलि
मेगुली कस्सिक चिना फोलं सडके तया “कासा गाडा
साय्कि” धका ब्रह्म यात धाल । ब्रह्म नं थःह्म नन्दि-
विशाल थुसायात छायापा ज्वना वया न्होनेसं च्वंगु
गाडाय् जोते याना थः छह्म जक गाडाय् च्वना
“कासा कपटी दोहँ गाडा न्ह्याकि” धका सः बिल ।
थ्व सः ताया थुसाया मने थथे जुल-

“थ्व ब्रह्म नं जितः कपटी मज्वीकं हे ‘कपटी
कपटी’ धका धया च्वन । स्वाय् नं गाडा मसा ।”

थुलि मती तथा नन्दिविशालं थां स्वाना तःथे
 थःगु प्यपां तुति फितिवक हे मसंकुसे तथा तल । महाजनं
 ब्रह्मु याके तुरन्त दोछि दां काल । ब्रह्मु यात साब अपशोच
 जुल । थुसायात तोता छ्वया थः सुमुकं छेँ वन । थुसा
 नं जय् धुंका ब्रह्मु याथाय् वन । ब्रह्मु या ख्वाः खिउँका
 च्वंगु खना थुसां धाल—“हे ब्राह्मण ! छ्वाय् छ् ख्वाः
 खिउँका च्वं च्वनागु ?”

“दोछि दां बुका च्वनाह्म जिगु ख्वाः गनं चक्कनि
 ले ?”

“ब्राह्मण ! जि छ्न्थाय् थुलिमछि च्वने धुन ।
 थुलिमछि छ्न्थाय् च्वना जि मखुथाय् खि-चो फाना
 मखु मखु थें सना फोहर याना छंगु माल-ताल नोकसान
 याःगु स्यूला ?”

“मस्यू ।”

“अले छ्वाय् ले छं जितः ‘कपटी कपटी’ धका
 सःतागु ? छ् दोछि दां बुका च्वने माःगु जिगु दोष
 मखु । थ्व छंगु हे दोष खः । म्वाल शोक याय् मते ।
 हानं वना निदो दांया बाजिति । जि छ्न्त त्याका बी ।
 तर छं थुलि होश ति कि जि अकपढीह्मसित ‘कपटी’
 धाय् मते ।”

थुलि खँ न्यना ब्रह्म पुनः नगरे वना निदो दांया
 बाजि तया वल । बाजि तःह्य महाजनं सच्छिगू गाडाय्
 जाय्क फी व अग्पा तया छगूलि मेगुली स्वाका कत्तिक
 चिना, गाडाया घःचाय् नं खिपतं चिना, उखें थुखें
 सिमाय् साय्का फितिवक हे संके मजीक तल । थुलि
 याय् सिधय्वं ब्रह्म यात “कासा हे ब्राह्मण ! थुसा जोते
 या” धका धाल ।

ब्रह्म नं थःह्य थुसायात नस्वागु लखं मोल्ह्वीका
 बाँलाक छायापा अन यंकल । यंका गाडाय् थः छह्य जक
 चवना थुसायात “कासा भद्र दोहँ ! गाडा सा !” धका
 सः बिल । थुसां ल्यूने च्वंगु गाडाया घःचा न्ह्योने च्वंगु
 गाडाया घःचा दुथाय् तय् हल । बाजितःह्य महाजन
 बुत । ब्रह्म नं तुरन्त निदो दां काल । थुसाया शक्ति खना
 स्वयाच्वंपि मनूतय्सं वयात आपालं पुरस्कार विल ।
 व पुरस्कार व्यावक ब्रह्म या जुल । थुगु प्रकारं ब्रह्म यात
 थुसाया कारणं आपालं धन लाभ जुल । थुगु सम्बन्धे
 भगवानं थथे आज्ञा दय्का विज्यात—

“मनुञ्जमेव भासेय्य, नामनुञ्जं कुदाचनं ।

मनुञ्जं भासमानस्स, गरुंभारं उदद्धरि ।

धनंच नं अलब्भेसि, तेनेचत्तमनो अहू ॥”

[न्ह्याग्गु धाःसां मनयात यइग्गु कथं धा । मनयात मयइग्गु कथं छुं धाय् मते । मनयात यइग्गु खँ ह्लाःगुलि उलिमिच्छि गाडा नापं साला बिल । थुक्किया कारणं ब्रह्मु-यात धन नं लाभ जुल । थुकिं हे व सन्तुष्ट नं जुल ।”]

रोहिणी-५

(रोहिणीया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना
चवन । उगु समये बोधिसत्व छह्म सेठया कुले जन्म जुल ।
वया अबु सीवं वयात सेठ-पद प्राप्त जुल । वया रोहिणी
धयाह्म दासी छह्म दु । छन्हु व दासी वया मांह्य वासुया
चवंथाय् कुतिगले वन । मांह्यस्यां वयात थथे धाल-

“य मैं ! जिगु छ्चँले भुजिं चवना चवन । वयात
खयाना छो ।”

म्ह्याय्हसिया भुजिं खना तँ प्याहाँ वल । ‘थ्व
भुजियात मदासँ जा छाय् तोते !’ धका कुति-लुसि
कया मांह्यसिया छ्चँले चवना चवंह्य भुजियात दाय्
धका दाल । भुजिं ब्वया वन । मांह्य अनसं सित ।
म्ह्याय्ह खवल ।

सेठजुं थ्व सिया ‘मूर्खह्य पासा स्वया बुद्धि दुह्य
शत्रु हे ज्यू’ धया निम्न सिलः ब्वन-

“सेय्यो अमित्तो मेधावी,
यञ्चे बालानुकम्पको ।
पस्स रोहिणिकं जम्मि,
मातरं हन्त्वान सोचति ॥”

[दयालुम्ह मूर्खह्य पासासिबे ज्ञान दुह्य, बुद्धि-
मान्ह्य शत्रु हे ज्यू । मूर्ख रोहिणीयात सो मां स्याना
आः थःतुं पछुतावे जुया च्वन ।]

=★=

Dhamma.Digital

कच्छप-६

(काबुलेया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवंगु बबते बोधिसत्व मंत्रीया कुले जन्म जुल । तद्धिक जुसेलि बोधिसत्व जुजुया उपदेशक जुल । जुजुया घाःसा साब खँ अपो । थःह्यं खँ ह्लाय् दत कि मेपित ह्युतु हे वांखाय्के बीगु मखु । बोधिसत्वं जुजुया अपो खँ ह्लाइगु बानि मदय्केत छगू उपाय माला चवन ।

उगु समये हिमालय पाखे छथाय् पुखुली काबुले छह्य चवना चवन । अन पुखुली हंय्त न्ह्य ह्लिया ह्लियं वया लः त्वंवइगु जुया चवन । काबुलेया हंय्तबिसे साब विश्वास जुल । हंय्तय् नं काबुलेलिसे विश्वास जुल । छन्ह्या दिने हंय्तय्सं काबुलेयात थथे धाल-

“हे पासा ! जिपिं चवनेथाय् चित्रकूट पर्वते कांचन गुफा दु । थन स्वया अन साब न्ह्याइपु बांला । छ अन वने न्ह्याला ?”

“वने जा न्ह्याः पासा ! तर गथे याना वनेगु थ्व जिं मस्यु । ब्वया वनेत जिके पपू मडु ।”

“थुगु बारे छं छुं घन्दा काय्मो । यदि छं थःगु
ह्नुतु छप्वा जक जिमिसं धाःथें तय्फुसा अन थ्यंकेगु
भाला जिमिगु जुल ।”

“गथे याय्माःगु खः कना दिल धाःसा फु मफु जि
धाय् ।”

“मेगु छुं मखु, वनेमाःथाय् मथ्यंतले न्ह्यागु हे
जूसां ह्नुतु वां मखाय्गु । थुलि याय् मफुला ?”

“थुलि जा फु ।”

“कासा अथे जूसा” धया इमिसं कथि छपु माला
हल । कथिया दथ्वीलाक्क काबुलेयात वांन्वाकल ।
जवं खवं थःपिं निह्मासिनं त्वाथं ज्वना ब्वया वन ।

काबुलेयात कथि बांन्याका हँय्त निह्म ब्वया बना
च्वंगु छथाय् गामे च्वंपिं मचातसें खन । इमिसं लाया
थाना “स्वस्व पासापिं ! हँय्त निह्मास्यां काबुलेयात
कथि ज्वंका आकाशं यंका च्वन !” धका चिच्चे यात ।
मचातय् सः ताया काबुलेया थथे धाय् मास्ति वल—

“जिमि पासापिसं जितः यंकलं छिमि कपाः स्याय्
माःगु छाय् ?”

काबुलेया मन मच्चवना धाय् हे माल धका ह्युतु
 वांखात । ह्यैत बेगं ब्वया वना च्वंगु खः काबुले कुतुं
 वया बनारसया जुजुया लाय्कुली कःसी जू वन ।
 काबुले निकू दल । काबुले कुतुं वःगु खँ लाय्कुली फँले
 जुल । लाय्कुर्यापिं सकलें मनूत वया सो वल । जुजु नं
 मंत्री भारदारपिं लिसे वया सो वल । काबुले निकू दया
 च्वंगु खना जुजुं बोधिसत्वयाके न्यन—“हे पण्डित !
 गथे जुया थ्व काबुले थन कुतुं बल ?”

बोधिसत्वं “थ्व काबुलेयात ह्यैतसें गनं यंके धका
 कथि वांन्याका यंकल ज्वी । सुं मचातसें थथे यंका
 च्वंगु खना चिच्चे यात ज्वी । काबुले मचात हाःगु स्वय्
 मफया इमित छुं धाय् धका ह्युतु वां खात ज्वी । अले
 थ्व थन कुतुं वल ज्वी” धका सीका पुनः बोधिसत्वं
 थथे मती ल्वीकल—

“आपा दत जिं जुजुयात न्वाय्गु मौका माला
 च्वनागु, थ्व थिकगु मौका खः ।”

थुलि मती तया बोधिसत्वं जुजुयात थथे घाल—

“खः महाराज ! अपो खँ ह्लाईपित्त व थाय् स्वया
 खँ ह्लाय् मसःपिन्त थथे हे जुई ।”

थुलि धया निम्न सिलः न्यंकल-

“अवधि वत भत्तानं कच्छपो व्याहरंगिरं ।
सुग्गहीतस्मिं कट्ठीस्मिं वाचाय सकिया वधि ॥
एतम्हि दिस्वा नर-विरिय सेट्टु ।
वाचं पमुंचे कुसलं नातिवेलं ।”

[बांलाक ज्वनातःगु कथि तोता थःगु ह्युतु संभाले
याय् मफया मखुगु थासे खँ ह्लाःगुलिं काबुलेया प्राण
नाश जुल ।

थ्व प्रत्यक्ष कारण स्वया वीर्यवान उत्तम जुजुपिसं
भिगु तथा कारण सहितगु यथायोग्य थासे खँ ह्लाब्
सथ्केमाः । थासे खँ ह्लाय् मसःगुलिं काबुलेया प्राण वंगु
खन मखुला ?]

जुजुया मने “जितः हे धाःगु ज्वी” धया थँ नुया
“हे पण्डित ! जितः धयागु ला” धका न्यन ।

बोधिसत्त्वं धाल-“महाराज ! छपिं ज्वीमा अथवा
मेपिं न्ह्याह्य हे जूसां अपो खँ ह्लाःह्यसित थथे ज्वीफु ।”

जुजुं उसांनिसँ खँ ह्लाय्बले खुब होश तल ।
कवको ह्य खँ ल्हाय्गु अभ्यास यात ।

सीहचम्म-७

(गधाया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना च्वंगु बखते बोधिसत्व बुँज्या याना नइहसिया कुले जन्म जुल । तद्धिकः जुसेलि थःहं नं बुँज्या याना जीविका यात ।

उगु समये गधाया ह्याय् वस्तु तथा गामे गामे वना बने ज्याइह्य बंजा छह्य दया चवन । गामे थ्यनेवं गधाया ह्याय् च्वंगु कु लिकया वया ह्याय् सिंहया छ्यंगुलि भुना जय्के छ्वइगु । गधा न्ह्योने लाःपिनि बुँई वना वामा, छ्वमा इत्यादि नइगु । सिंहया छ्यंगुलि भुनातःह्य गधा खना ब्वीं पिवाः चवना च्वंपि मनूत सिंह भालपा बिसी वन ।

छन्हुया दिने व बंजाः छथाय् गामे थ्यन । थःत थिकगु थासे बाय् चवन । थः नय् माःगु ज्वरे याना गधायात नं सदांया थें सिंहया छ्यंगुलि भुना जय्के छ्वत । गधा छथाय् तच्छो पिना तःगु ब्वीं वना तच्छोमा नल । बुँ पिवाः चवना च्वंहां सिंह धका ग्याना

गामे वना सकसितं धाल । मनूत गुलिं कथि ज्वना,
गुलिं लोहं ज्वना, गुलिं चुपि ज्वना वल । गुलिसिनं
शंख पुल । गुलिसिनं लापा थात । थुगु प्रकारं हाहा व
हुहु याना चिच्चे याना ब्वीं वन । गधा ग्याना ग्याभाषं
थःगु तालं हाल । बोधिसत्वं गधा धका सीका थथे धाल-

“नेतं सीहस्स नदितं

न व्यग्घस्स न दीपिनो ।

पारुतो सीहचम्मेन

जम्मो नदति गद्रभो ॥”

[न थ्व सिंहया सः खः । न थ्व धुंया सः खः । न
थ्व चितुवाया सः खः । थ्व जा सिंहया छ्यंगुलिं भुना
च्वंह्या गधाया सः धका खः ।]

बोधिसत्वया खं न्यना मेपिसं नं गधा धका
सीकल । गधा दुथाय् सकलें ब्बांवन । गधाया दशा
सी ला म्वाय् ला जुल । वया ह्याय् च्वंगु सिंहया छ्यंगु
कया सकलें ल्याहाँ वन ।

उखे बंजाः गधा उजुं-सुजुं ल्याहाँ मवोगुलिं गधा
माःवने धका प्याहां वल । छसिनसें बंजाः अन थ्यंकः
वन । गधाया दशा खना बंजालं थथे धाल-

“हे गधा ! गुलिमच्छि दय् धुंकल छं सिंहया
छ्यंगुलिं भुना अःपुक्क थःगु जीबिका याना च्वंगु । थौं
छं थःगु सः पिकाल ज्वी उकिं छन्त थथे जुल । थ्व
सिंहया छ्यंगुया दोष मखु । थ्व छंगु हे दोष खः ।”

बंजालं थुलि जक छु धाल ज्वी गधाया प्राण
अनसं वन ।

कूटवाणिज-८

(छलि बंजाया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना च्वंगु बखते बोधिसत्व मंत्री कुले जन्म जुल । तद्धिकः जुसैलि बोधिसत्व न्यायालयया मंत्री जुल ।

उगु समये शहरे च्वनीह्य व गामे च्वनीह्य निह्य बंजाः पासापि दया च्वन । ईपि मध्ये छन्हु गामे च्वंह्य पासाह्यस्यां शहरे च्वंह्य पासाह्यसिथाय् न्यासःगू फालि (हलया च्वकाय् तय्गु नँबला) नासो तय् यंकल । वं व फालि ब्याक्क मिया, फालि तयातःगु कोथाय् छुँखि ह्वला तल । गोन्हुचा लिपा गामे च्वंह्य पासाह्य वया शहरे च्वंह्य पासाह्यसिके थःह्यं नासो तयातःगु फालि पवन । शहरे च्वंह्य छलि बंजालं 'हे पासा ! छंगु फालि ब्याक्कं छुँ नल' धका धया छुँखि जक दुगु कोठा चाय्का कयन ।

“नःसा म्वाल का, छुँ नःगु सुया छु लगे जू” धया गामे च्वंह्य बंजाः गंगाय् मोल्हु वन । शहरे च्वंह्य बंजालं थःह्य काय्हासित नं वया नापं छ्वत । वं व मचायात

छह विश्वासीहसिथाय् तथा 'श्व भचायात जि
मवोतले गनं पित छ्वय् मते, स्वयातं बिघा नं छ्वय्
मते' धया थः मोल्हुया पासाहसिथाय् ल्याहाँ वन ।

पासाम्हस्यां धाल—“हे पासा, जिह्वा काय् गो ?”

वं धाल—“हे पासा ! बडो अपशोच कि, जि
गंगाय् मोल्हुया च्वंतले छि काय्यात जि गंगासिथे वसः
पीकातया । तर गनं गनं इमा छह वया छि काय्यात
दाया यंकल । गुलि जि लापा थाना तोफिकेत सना,
तर जिगु परिश्रम ब्याकं सित्ति वन ।”

“छंगु थ्व खँ सत्य मखु । इमां नं अपायधिकह्वा
मचा यंके फैला ?”

“छु याय्ले आःजि ! यंके फुसां मफुसां यंके धुंकल ।

“म्वागु खँ ह्लाना च्वने मते । बरो छं कतपिनि
मचा स्याना वया इमां दाया यंकल धका धाइह्वा ! छन्त
जि थर्थे अड्डाय् यंके ।”

“ज्यू, छु याय्; अड्डाय् सा अड्डाय् हे यंका दिसँ ।”

पासाहस्यां वयात अड्डाय् बवना यंकल । अड्डाय्
थ्यनेवं बोधिसत्वयात थथे धाल—

“भो मालिक ! थ्व मनू मोल्ह्वी धका जिह्वा काय्

नं ब्वना गंगाय् वन । ल्याहाँ वयेवं 'जिह्वा काय् गो ?'
धका जि न्यना बले थ्वं 'इमां दाया यंकल' धका धाल ।
कृा थ्व खँयपया निर्णय याना बिया दिसँ ।”

“छलि बंजाःया थ्व खँ न्यना बोधिसत्वं गामे
च्वंहा बंजाःयाके थथे न्यन-

“हे पुरुष ! छं थ्वया काय् ब्वना यंकागु खः ला ?”

“भो मालिक ! जि वया मचायात ब्वना यंकागु नं
खः । हानं व मचायात इमां दाया यंकूगु नं खः ।”

“हे पुरुष ! भपाय्धिकःहा मचायात नं इमां दाया
यंके फइला ?”

“भो मालिक ! मचायात जा इमां दाया यंके
फइ मखु धाय्का, तर छिके हे जि न्यने कि नँया फालि
छुंतसें नय् फइला ले ?”

“थ्व छु खँ खः, बांलाक धा ।”

“भो स्वामि ! जि थ्वयात न्यासःगू फालि नासो
तय् बिया । लिपा जि थ्वयाके व फालि बिउ धका
धया बले थ्वं 'फालि व्याक्कं छुँ नल' धका छुँखि जक
दुगु कोथा चाय्का वयन । यदि छुँ नँया फालि नय्फुसा

इमां नं मचायात दाया यंके फु । कृपातसे थ्व खँया निर्णय बांलाक याना दिसँ ।”

थ्व खँ न्यना बोधिसत्वं “अवश्य नं थ्वं ‘गुह्यसिनं गथे याई, उह्यसित अथे हे याय्’ धयागु उक्ति ज्वंगु ज्वी” धका सीका वयात “हे पुरुष ! छं गुगु विचार याःगु खः व ठीक जू” धका धाल ।

थुलि धया बोधिसत्वं निम्हसितं समके याना थथे धाल—

“गुजाह्यसिनं गुजागु यात उजाह्यसित उजागु हे याय्गु ठीक खः । यदि नँया फालि छुं नय् फुसा मचा-घात नं इमां यंके मफ्य्माःगु छुं मडु । गुह्यसिनं गुजागु याना क्यनी उह्यसित उजागु हे याना क्यंपि नं दई । आः छिंपि निम्हसिनं वं वयागु वं वयागु बस्तु लितब्यु । नँया फालिया कारणे थः मचा तंका च्वने मते ।”

“भ्रो स्वामि ! यदि जिह्य मचा हया ब्यूसा जि वया फालि ब्याक्कं लित बी ।”

“भ्रो स्वामि ! यदि जिगु फालि लित ब्यूसा वया मचा लित हया बी ।”

थुगु प्रकारं मचा मडुह्यसिया मचा, फालि मडुह्य-सिया फालि दत । निह्यं थः माःमाःथाय् वन ।

वातरिन्द-९

(माकःया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य
 याना चवन । उगु बखते बोधिसत्व माकःया योनी जन्म
 जुल । माकः सलया मचा पाय्धिकः । अतिकं बांला ।
 उखे थुखे याकःचा चाःहिला जुजुं छथाय् खुसिसिथे
 थ्यन । खुसिया दथ्वी छगू द्वीप दु । अन अनेक प्रकारया
 साःसाःगु, भिंभिगु मेवा, अँ इत्यादि फल दु । माकलं
 अनच्वंगु फलफुल नया जीविका याना चवन । द्वीपया
 थुखे पाखे खुसि दथ्वी तग्गोगु लोहँ छगः दु । माकः
 थःगु बलं तिन्हुया लोहँते जुना, अनं तिन्हुया द्वीपे जू
 वनिगु । थुगु हे प्रकारं ल्याहाँ नं वइगु ।

अन खुसी निह्यतिपू गोंज चवना चवन । माकः
 उगु लंपुं बरोबर वंगु खना गोंजया कलाह्यसिया
 “माकःया नुगःचु नये दुसा ज्यू” धयागु इच्छा जुल ।
 मिसाह्यस्यां थव खँ भातह्यसित वन । भातह्यस्यां
 “ज्यू, छं थुकी चिन्ता घाय्मते । थौं बहनी माकः ल्याहाँ

वनि बले जिं वयात ज्वना हये" धका धया गोंज वना
द्वीपं थुखे खुसी दश्वी च्वंगु लोहँते भोसुला च्वन ।

माकः वल । द्वीपं तिन्हुये न्ह्यो थय्क छको लोहँते
स्वल । लोहँ ह्लापा स्वया तज्जा खन । माकःया मने
“खुसी च्वंगु लः धाःसा ह्य मजू । लोहँ धाःसा ताजाः
थे च्वं । अवश्य नं जितः ज्वने धका गोंज गोतुला च्वन
ज्वी” धयागु बिचार लुल । परीक्षा याना स्वय् माल
धका माकलं स्वको तक सःतल नं छुं लिसः मवोसँलि
माकलं थथे धाल-

“हे लोहँ ! छाया ल्याः थौं छं छुं लिसः मव्युसे
च्वं च्वनागु ?”

गोंजं मने बिचाः यात-“निश्चय नं ह्यिगः ह्यीग
श्व लोहँतं माकःयात लिसः ब्यू ज्वी । अकिं श्वं थथे
धाःगु । थौं जिं श्वयात लिसः बी माल ।”

थुलि मती ल्वीका गोंजं लिसः बिल ।

माकलं “छ सु खः” धका न्यन ।

गोंजं “जि गोंज खः” धका धाल ।

“छ छाया थन च्वं च्वनागु ले ?”

“छंगु नुगःचु काय्गु इच्छा याना ।” गोंजया खँ
न्यना माकलं थथे मने ल्वीकल-

“थन धाःसा पारी वनेगु लँपु मेगु मदु । थवयात
छले मयासे मजिल ।”

थुलि मने तया माकलं थथे धाल-

“हे गोंज ! छन्त जि जिगु नुगःचु बीगु जुल । छं
म्हुतु वां खाया चवं । जि तिन्हुया छंथाय् वये । अले छं
जितः ज्वं ।”

गोंजतय् धाःसा म्हुतु वां खाल कि मिखा निगलं
तिसिना वनिगु । माकलं थवहे मौका स्वया गोंजं म्हुतु
वां खाय्वं तिन्हुया वया छयँने जुना अनं खुसिपारी
तिन्हुया वन । गोंजं माकःया चतुरता खना थथे धाल-

“हे माकःया जुजु ! थव लोके गुम्हसिके प्यंगू गुण
दई वयात शत्रुं त्याके फइमखु । व प्यंगू गुण छंके नं
दु ।”

थुलि धया निम्न सिलः ब्वन-

“यस्सेते चतुरो धम्मा वानरिन्द ! यथा तव ।
सच्चं, धम्मो, धिती, चागो, दिट्ठं सो अतिवत्तति ।”

[हे माकःया जुजु ! गुम्हसिके छंके थें सत्य, धर्म,

(=बुद्धि), धृति (=प्रयत्न, उपाय) व त्याग-श्व
प्यंगू गुण दई उम्हसिनं शत्रुयात नं त्याका तोती ।]

थुकथं माकःयात प्रशंसा याना गोंज थःगु थासेसं
ल्याहाँ वन ।

अथस्सद्धार - १०

(उन्नतिया बाखं)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना च्वन । उगु बखत्ते बोधिसत्त्व छह्य तद्धंहा सेठ जुया च्वन । वया साब ज्ञां दुह्य काय् छह्य दु । व मचा साब चलाक । अने अनेगु ज्या याय् नं सः । कथहनं व ह्यद्दं दत । छन्हू व मचां वया अबुयाके थथे न्यन-

“यः अबु ! उन्नतिया मू-लँपु छु खः ?”

अबुम्हस्यां “श्व का” धका निम्न सिलः ब्वना न्यंकल-

“आरोग्यमिच्छे परमं च लाभं,
सीलं च वुड्ढानुमतं सुतं च ।
धम्मानुवत्ती च अलीनता च,
अथस्स द्वारा पमुखा छलेति ॥”

[(१) लाभ मध्ये दकेसिबे तद्धं गु लाभ निरोगी ज्वीगु, (२) शीलवान सदाचारी ज्वीगु, (३) ज्ञानं थकालि जुया चवंपिनि उपदेश न्यनेगु, (४) अनेक प्रकारया सत्संगत याना अनेक प्रकारया खँ सीकेगु,

(५) धर्म अनुसार बानि छ्यलेगु व (६) अलसि मचाय्गु-थुलि खुता कारणयात उन्नतिया मू-लंपु धाई ।]

थुगु प्रकारं सेठजुं थः पुत्रयात दयापूर्वक उपदेश बिल । उसांनिसैं व मचां खुगु गुण दय्केगु कोशिस यात ।

वृत्त-११

(बटैया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु समये बोधिसत्व बटैया कोखे जन्म जुल । बनारस देशे बटैत लाना हया, म्वापि बटैत मिया जीविका याना चवंह्य ब्याधा छह्य दया चवन ।

छन्हुया दिने व ब्याधां आपालं बटैतलिसे बोधिसत्वयात नं लाना यंकल । बटैत सकसितं नसा नकल । सकसिनं साक्क नल । बोधिसत्व छह्यस्यां नसा मनः । वं थथे मती लवीकलः—

“नसा नल धाय्वं जि हृष्ट-पुष्ट जुया ल्हना वई । ल्हना वल धाय्वं जितः षाकनं न्यानायंकी । थथे जुल धाय्वं जिजु ज्ञान याकनं फुई । मनःसे चवंसा जि ल्हनि मखु । मल्हन धाय्वं जितः सुनां यंकी मखु । अले जिगु ज्ञान बचे ज्वी ।”

गोन्हुचाहे मबीवं व्याघायाथाय् चवंपि बटैत ब्याक्क बिक्री जुल । बोधिसत्व छह्य जक पंजले बाकि दया चवन । गंसी जूगुलि वयात सुनां मयंकू । छन्हु ब्याधां

“छु जुल ल्याः श्वयात, नसा नं मनः श्वं” धका
बटँ कया पाःलाहाते तया पुत्तुप्वीका स्वल । बोधिसत्व
मौका लाका भुरुंग ब्वया वन । ब्याधा तोले जुल ।

जंगले चर्वापि बटँ तसें खना वयाके थथे धका न्यन-
“हे पासा ! गन घना च्वनागु, छ खने मडुगु जा
आपाहे दत ले ?”

बोधिसत्वं धाल-“भो पासापि जितः ब्याधां श्वना-
यंकल । अन च्वं जोछि जि नसा नं मनया, त्वँसा नं
मत्बना । केवल ब्याधाया लाहाति मुक्त जुया वय्गु उपाय
छगू जक सदां मनेल्वीका च्वना । छन्हुया दिने थथे थथे
याना वया लाहाति उमके जुया वया ।”

थुलि धया निम्न सिलः ब्वना न्यंकल-

“नाचिन्तयन्तो पुरिसो विसेसमधिगच्छति ।

चिन्तितस्स फलं पस्स मुत्तोस्मि वध बन्धना ॥”

[चिन्तना मयाकं सु पुरुषं नं विशेषता(मुक्ति)
प्राप्त याय् फई मखु । बन्धने लात धका शोक मयासे,
बन्धनं मुक्तज्वीया लागी सदां उपाय माला च्वनागु जूया-
निंति, थौं जि ब्याधाया बन्धनं मुक्त जुया वया ।]

थुकथं बोधिसत्वं थः बन्धनं मुक्तजुया वयागु खँ
सकसितं न्यंकल ।

सिगाल-१२

(धोंचिया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना
 च्वंगु बखते बोधिसत्व छथाय् मसाने सिमाय् च्वनिह्य
 देवता जुया जन्म जुल । छन्हुया दिने बनारसे नखः दया
 च्वन । मनूतसें नखः माने यासे दोवा दोवापत्तिकं ला
 अय्लाः तया बल । उगु बखते धोंचा छह्य बहनी बनं
 प्याहाँ वया, थासे थासे च्वंगु ला अय्लाः नया त्वना
 छथाय् बने वना चर्चिछं छन । ग्हलं चाःबले द्यो तुइसे
 च्वंचवन । धोंचा प्याहाँ वये ग्यात । छथाय् लँपु लिवक
 च्वंगु बने वना च्वन । अन छह्य ब्रह्मू ख्वाःसिले धका
 बल । ब्रह्मूयात खना धोंचां थथे मती ल्वीकल-

“ब्रह्मू धयापिं साव लोभी । थ्वयात जिं धनया
 लोभ वयना नगरं पिने वनेनु युक्ति याय् माल ।”

थुलि मती ल्वीका धोंचां ब्रह्मूयात “हे ब्राह्मण !”
 धका सःतल ।

ब्रह्मू नं लिफः स्वया “सु व जितः सःतुह्य?” धका
 धाल ।

“जि खः ब्राह्मण ।”

“छाय् ले ?”

“हे ब्राह्मण जिके निसः दां दु । यदि छं जितः छंगु गां तोपुया याकुप्वाले बेकुंच्याना मेपिसं मखंक नगरं पिने यंका बिल धाःसा छन्त जि व निसः दां बी ।”

धनया लोभं ब्रह्मूनं “ज्यू जि छन्त सुनानं मखंक गां भुना यंके” धका धाल । थुलि धया ब्रह्मूनं धौंचित गां भुना याकुप्वाले बेकुंच्याना यंकल ।

धौंचां न्यन- “हे ब्राह्मण ! गन थ्यन ?”

“फलाना थाय् थ्यन ।”

“अथे जूसा भतिचा वने मगानि ।”

थथे धाघां छगू मसाने थ्यन । [धौंचां न्यन- “हे ब्राह्मण ! आः गन थ्यन ?”

“मसाने थ्यन ।”

“अथे जूसा जितः बेँति । छंगु गा बेँ चकंकि । जि छन्त दां बी ।”

ब्रह्मूनं काचा काचां थःगु गा बेँ लात ।

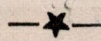
धौंचां धाल-“हे ब्राह्मण ! थ्व सिमाववे गाह्युया

सो धन यक्को धन दु । व धन फुकां छन्त जुल ।”

ब्रह्म, सिमाक्वे वना गाच्छुया वंतलें धोंचां वया
गाय् प्यकुने प्यपुचः व दथ्वी छपुचः खिफाना बिसी वन।
सिमाय् चवनाच्चवंह्य बोधिसत्त्वं थ्व कारण खना थथे
घाल-

“हे ब्राह्मण ! छ गजाःह्य ल्याः ! गुह्यसिके क्रौरी
छगः हे मदु उह्यसिके छन्त छु धन प्राप्त ज्वी? धोंचां
छन्त धोंलाना थके धुं कल । आमकन छन्त गनं दां दर्ई!
थःगु गा कया थः माथाय् हुँ ।”

देवताया खँ न्यना ब्रह्म,या मने साब दुःख जुल ।
आखिरे बिचरा ब्रह्म, थःगु गा कया नुगःमछिका
ल्याहाँ वन ।

सुसुमार-१३

(गोंजया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना
चवंगु बखते बोधिसत्व माकःया कोखे जन्म जुल । वयाके
किसियाके ति बल दु । व गंगा सत्तिक छथाय् बने चवन ।

उगु बखते गंगाय् गोंज छह्य दुगु जुया चवन । वया
कलाः नं दु । बोधिसत्व (माकः) ह्लिया ह्लि गंगाय्
वया लः त्वंवइगु गोंजया कलाह्यस्यां खं । छन्हु वया
मने माकःया नुगःस्ये नय्गु इच्छा जुल । वं थःगु मनया
खँ भातह्यसित कन ।

भातह्यस्यां धाल-“हे मिसा ! कीपि जुलं लखे
चवनिपि व जुलं बे चवनिह्य । गथे याना वया नुगःस्ये
काय् फै ?”

“न्ह्यागु याना जूसां वयात उवना दी माल ।
मखुसा जिगु प्राण थनसं फुई ।”

कलाह्यस्या थव हत्थ्या खना गोंजया मने आकुल-
व्याकुल जुल । कलाह्यसित धैर्य मब्यूसे चबने मफुत ।
आखिरे वं थथे धाल-

“हे मिसा ! मने धैर्य ति । छन्त जि व माकःया
नुगःस्ये नके जुल ।”

थुलि धया मिजंहा गोंज माकः वया लः त्वंवइ-
थाय् वना चवंचवन । माकः वया लः त्वंवल ।

गोंजं धाल—“हे माकःया जुजु ! छाय् छ सदां थन
जक चवना फल नया चवनागु ? उखे गंगा पारी गुलि
सासागु फलफुल दु । अन वना फलफुल नःवने मफुला ?”

“हे गोंजया जुजु ! गंगा पारी वने जा मन दु,
तर गंगा साब तःब्या । हानं साब तःजा ।”

“हे माकःथा जुजु ! यदि छं वने मन दुसा छन्त
जि लुकुंछिना पारी यंका बी ।”

“आमथे खःसा जा साब हे असल जुल” धका
माकलं धाल ।

गोंजं धाल—“अथेसा वा जिगु ह्याय् चवं ।”

माकः वना वया ह्याय् चवन । गोंजं माकःयात छुं
भतिचा यंका गंगाय् डुबे ज्वीत सन । माकलं धाल—
“हे गोंज ! छं जितः लखे डुबे याय् त्यना ला ? छाय्
छं थथे यानागु ?

“हे माकः ! छन्त जि गंगापारी यंके धका हयागु

मखु । न जिं पुण्य कमेयाय् धका छन्त हयागु खः ।
जिह्वा कलाःयात छंगु नुगःस्ये नके माला धका थुलिमछि
दुःखसिया छन्त हयागु ।”

“हे गोंजया जुजु ! छं थ्व कंगु साब असल जुल ।
मखुसा छंगु थुलिमछि परिश्रम सिंति वनीगु । छं स्वय्
बले जिगु नुगःस्ये जिके थन दु धका चवन ज्वी । यदि
नुगःस्ये तथा जूगु जूसा उखे थुखे सिमाय् तिन्हुया
ज्वीबले कुचा कुचा मज्वीला ?”

“अय् जूसा छंगु नुगःस्ये गन दुले ?”

“खंला छं हुं सिमा ?”

“खं ।”

“व सिमाय् यातां-प्यातां खाया च्वंगु छं चीज
खंला कि मखं ?”

“खं ।”

“हः, व हे का जिगु नुगःस्ये ।”

“यदि छं जितः छंगु नुगःस्ये बी खःसा जिं छन्त
स्याय् मखु ।”

“यदि छं जितः अन पारी थ्यंकाब्यूसा जिं छन्त
अन सिमाय् च्वंगु लिक्कया बी ।”

श्व खँ न्यना गोंजं माकःयात गंगापारी यंकल ।
माकः वया ह्यं तिन्हुया सिमाय् वन । सिमाय् चवना
माकलं थथे धाल -

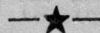
“हे मित्र गोंज ! श्व प्राणीपिनि नुगःस्ये नं गनं
सिमाय् दैला का ! छ गज्याह्य मूर्ख । छन्त जि छले
याय् धुन । छं गुगु फल-फुल बी धका जितः छले याय्त
संगु खः । व फल-फुल जितः म्वाल । छंगु ह्य जकं तद्धं
बुद्धि तद्धं मजू ।”

श्व मतलब प्रकाश यासे निम्न सिलः न्यंकल-

“अलमेतेहि अम्बेहि जम्बुहि पनसेहि च ।
यानि पारं समुद्दस्स वरं मय्हं उदुम्बरं ॥
महति वत ते बोन्दि न च पञ्जा तदूपिका ।
सुसुमार वञ्चितो मेसि गच्छदानि यथासुखं ॥”

[छंगु अं, जमुना, फंसि आदि फल जितः म्वाल ।
गंगापारी च्वंगु श्व हे उदुम्बर फल जितः ज्यू । छंगु
शरीर थें प्रज्ञा तद्धं मजू । हे गोंज ! छन्त जि छले
याय् धुन । आः छ थः मन दुथाय् हूँ ।]

श्व खँ न्यना गोंज दोलंदो दां जुलं बूह्य थें च्वंक
अपशोच याना थःगु थासे सं ल्याहाँ वन ।

नामसिद्ध- १४

(नांया बाखँ)

छगू समये तक्षशीला देशे बोधिसत्व साब नां जाःह्य
आचार्य जुया चवन । वया न्यासःह्य शिष्यापि दु । उकि-
मध्ये छह्य शिष्य 'पापक' धयाह्य दु । वयात सकसिनं,
“थन वा पापक, अन हूँ पापक । थन च्वँ पापक, अन
च्वँ पापक” धका धाइगु जुया चवन । थथे धाइगु
न्यना वया मने थथे जुल-

“पापक धाय्का च्वनेगु ठीक मजू । भिगु नां छगू
तये माल ।”

थुलि मने तया गुरुह्यसिथाय् वना थथे धाल-

“मो गुरु ! कृपातसे जितः मेगु नां छगु तया
बिज्याहूँ ।”

गुरुह्यस्यां धाल- “प्रिय शिष्य ! नां धयागु ब्यव-
हार मात्र खः । नामं भिनिगु व मभिनिगु छुं मदु । थ्व
हे नां ज्यू ।”

थथे धालं नं वया चित्त बुळे मजूगुलिं गुरुह्यस्यां
पुनःथथे धाल-

“अय् जूसा, छ छको गामेपाखे चाः हिला वा । छं थःत योगु नां छगू ल्वीका हति ।”

गुरुह्यसिया खँ न्यना विद्यार्थी “भिगु नां छगू ल्वीका हये” धका गामेपाखे चाःह्यू वन । छथाय् लँप्वी सीह्य छह्य हयाच्वंगु खन । वं “थ्व सु” धका न्यन । “फलानाह्यसिया फलानाह्य” धयागु लिसः बल ।

विद्यार्थी, “थ्वया नां छु’ धका न्यन ।

“जीवक” धयागु लिसः बल ।

“जीवक धयाह्य नं सी ला ?”

“गजाह्य मनू ल्याः ! जीवक नं सिई अजीवक नं सिई । नामं छु याई धका !”

थुलि खँ न्यनेवं नांया बारे विद्यार्थीया विचार भतिचा मध्यस्थ जुल ।

अनंलि विद्यार्थी सरासर गामे द्वाहाँ वन । गामे सनूतसें मिसा छह्यसित साबज्वीक दाया च्वंगु खन । वं, “छाय् दायागु ?” धका न्यन ।

इमिसं “थ्व मिसां जिमिगु ज्याला मब्यू, अकिं दायागु” धका धाल ।

“श्व मिसाया नां छु ?”

“धनपाली ।”

“धनपाली थें जाह्यसिनं हे मेपिनि ज्याला बी मफुगुला ?”

“नां धनपाली ज्वीवं तुं धन दैगु जा मखु । धनपाली धयाह्य नं गरीब ज्वीफु, अधनपाली धयाह्य नं गरीब ज्वी फु । नामं छु याई धका !”

श्व खँ न्यना नांया बारे वया विश्वास कं कं ह्य जुल । अनंलि व गामं प्याहां वल । लें बिचय् छथाय् लें द्वना उखे थुखे जुयाचवंह्य मनू छह्य नापलात ।
श्वन- “गन वनेगु ?”

लिसः वल- “खः, जि फलाना थाय् वने धका वयागु तर लें दापा जुया अलमले जुया चवना ।”

“छंगु नां छु?”

“जिगु नां पन्थक ।”

“पन्थक धयाह्यसित नं लें दापा जूला ?”

“गजाह्याः ! नां पन्थक ज्वीवं तुं लें दापा मज्वीगु छु दु ? नामं लें कयनी ला छु ! नां धयागु ब्यवहार मात्र मखुला ? नामं छु सिद्ध ज्वी धका !”

श्व खँ न्यना नांया बारे विद्यार्थीया विश्वास छफुति नं मन्त । नां हिकेगु विचार व 'नामे नं छुं दु खनि' धयागु धारणा मदया वन । थुकथं विचार परिवर्तन जुसेलि विद्यार्थी गुरुहासिथाय् वन । गुरुहास्यां वयाके "छु नां ल्वीका हया, छु नां तयेगु" धका न्यन ।

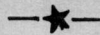
वं धाल—"गुरु ! जिके आः नां हीकेगु विचार मन्त । उगु विचारयात जि तोता छ्वय् धुन । नामं छुं ज्या सिद्ध मजू खनि । जितः जिगु हे नां ज्यू ।"

गुरुहास्यां वं याःगु ज्या-खँय् मिले ज्वीक निम्न सिलः व्वना न्यंकल—

“जीवकञ्च मतं दिस्वा, धनपालिञ्च दुग्गतं ।

पन्थकञ्च वने मुल्हं, पापको पुनरागतो ॥”

[जीवकयात सिना च्वंगु खना, धनपालियात दरिद्र जुया च्वंगु खना तथा पन्थकयात जंगले लँ दापा ज्वीका च्वंगु खना “पापक हानं ल्याहाँ वल ।]

वारुणि-१५

(अय्लाया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु समये बोधिसत्व बनारसया सेठ जुया चवन । वया आधार कया पसल्या छह्मस्यां सुलि पसः तथा जीविका यात ।

छन्हुया दिने पसल्यां साव भिगु मुसःगु अय्ला दय्का नोकरयात 'अय्ला मियाती' धया थः मोल्हु वन । ब बनेवं अय्लाया तेज फन बढे याय्माल' धका अय्लाखे ची तल । अय्ला व्याक्क स्यन । पसल्या ल्याहाँ वल । जूगु खँ व्याक्क सेठजुयात कन । पसल्याया खँ न्यना सेठजुं 'उपकार याय् मसःह्य सूखँ', उपकार याय् धका अपकार जक याई' धया निम्न सिलः बवना न्यंकल-

“न वे अनत्थकुसलेन अत्थचरिया सुखावहा ।
होति अत्थं दुम्मेधो कोण्डञ्जो वारुणि यथा ॥”

[उपकार याय् मसःह्यस्यां याइगु उपकारं गुबलें सुख मजू । सुलिपसल्याया शिष्य कौण्डन्यं अय्ला भिके धका फन स्यंका व्यूथें जक जुई ।]

भेरिवाद-१६

(जोगिया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगू समये बोधिसत्व जोगिया कुले जन्म जुल । छन्हु नगरपाखे उत्सव जुई धयागु घोषणा जुल । बोधिसत्व 'उत्सवे वना बाजनं थाना ध्यबा कमेयाना ह्ये' धयागु मती तथा काय्म्ह पासा व्वना बाजं ज्वना बन । अन वना बाजन थाना ध्यबा भति भति मुंका काय्हालिसें तुं बाजं ज्वना गामे ल्याहां वन । लंय ववं इपिं निह्णं छथाय् वने खुंत सुला चवनीगु थाय् थ्यन । अबुह्मस्यां काय्हासित धाल—“लाच्छि मलाच्छि बाजनं थाय् मते । छको निको जक था । छको निको जक था:सा 'सवारी वोगु ज्वी' धका खुंत बिसी वनी । मट्टिक थात धाय्वं खुंत वया लुटे याना यंकी ।” काय्हास्या ह्हाय्पने थ्व खँ द्वाहां मवं । बारम्बार धाल नं खँ मन्यं । वया मने जा “थ्व हे बाजंया सलं जि खुं तय्त ख्याना छ्वय्” धया थें जागु विचार दुगु जुल । अकिं वं फ्न तःसकं मदिकक बाजनं थात । खुंत

ह्लापलाक जा 'सवारी वया चवन ला छु थें' धका बिसी वन । तर लिपा लगातार बाजँया सः तासेलि 'सवारी मखु ज्वी' धका भालपाः वया सो बले निह्याचा जक खना इमिके च्वंगु धन दक्को लुटे याना यंकल ।

“बडो मुशिकलं कमेयाना हयागु धन व्याक्क मदिक्क बाजं थाःगुलि याना काँ-कौ छगः हे मदय्का चवने माल” धका मती तया अबुह्यास्यां थथे धाल-

“धमे धमे नाति धमे अति धन्तं हि पापकं ।

धन्तेन सतं लद्धं अति धन्तेन नासितं ॥”

[बाजनं था, तर आपाः थाय् मते । मदिक्क बाजनं थाय्गु खराब । बाजनं थाना सच्छिदाँ लाभ जुल । आपालं थाःगुलि याना व्याक्कं फुत ।]

तित्तिर-१७

(तितराया बाखँ)

छगू समये हिमालयपाखे छमा तःमागु बरमाय्
तित्तिर (=तितरा), माकः व किसि - थुपिं स्वह्य
पासापिं चवना चवन । इपिं स्वह्य पासापिं परस्पर
मिले जुया चवना चवंसां इमि दथ्वी वं वयात, वं वयात
मान मर्यादा तयेगु चलन मदु । छन्हुया दिने इमि मती-
“कीपिं थथे परस्पर मानमर्यादा मतसे चवनेगु उचित
मजु” धैथें जुया इमिसं थथे मती ल्वीकल-

“कीपिं मध्ये थकालि व क्वकालि सीदय्का,
थकालिह्यसित भादर तथा परस्पर मानमर्यादा तथा
चवनेगु उत्तम ।”

थुलि मती तथा इमिसं थकालि व क्वकालि
ह्यसीकेगु उपाय छगू नं निश्चय यात । छन्हुया दिने
इपिं स्वह्य पासापिसं बरमा क्वे चवना थथे छल-फल
यात ।

तितरा व माकलं किसियाके न्यन-“हे पासा
किसि ! छं थव बरमा गुबलेंनिसें स्यू ?

“हे पासापि ! जिं थ्व बरमा चिकिचामाबले निसें स्यू । गुलि चिकिचामाबले निसें धाःसा जिं दके ह्लापां थन वयाबले थ्व सिमा जिगु त्यफुचाय् तक्क जक थ्यं । थुलि चिकिचामाबलेसं निसें जिं थ्व बरमा स्यू ।”

किसि व तितरां माकःयाके न्यन—“हे पासा ! छं थ्व सिमा गुबलेसं निसें स्यू ले ?”

“हे पासापि ! जिं थ्व बरमा चिकिचामाबलेसं निसें स्यू । गुलि चिकिचामाबलेसं निसें धाःसा थ्व बरमा-क्वे च्वना थःगु गःपः थमस्वकुसे बरमाया चिकि चिकिचा फोगु स्वांत थ्वया नयागु जिं स्यू ।”

माकः व किसि निह्यस्यां तितरायाके न्यन—“हे पासा ! छं थ्व सिमा गुबलेसं निसें स्यू ले ?”

“हे पासापि ! जिं जा बरमा बुयामवोबले निसें हे स्यू । थ्व बरमा बुयावोगु हे छको जिं हिमालयपाखे च्वना अन बरमाया फल नया थन वया खिफाना । व खिस बरमाया पु दुगु जुल । लिपा थ्व सिमा अनं हे बुया बल । थुगु प्रकारं जिं थ्व सिमा बुया मवोबलेसं निसें हे स्यू । अकिं छिपिं स्वया जिं बैशं थकालि ।”

तितराया खँ न्यना माकः व किसि वयात थये धाल—

“हे पासा ! आबंलि छन्त जिमिसं थकालि माने
याना मान आदर तये जुल । थनिनिसें छं जिमित
उपदेश बिया न्वाना शिक्षा ब्यु ।”

थुगु प्रकारं उंपि स्वह्य पासापि बरस्पर थकामि
माने याना छह्य मां-बौया सन्तानपि थें ला व लुसि
जुया च्वंचवन । तितराया उपदेश न्यना इपि पञ्चशीले
चवन । जीवनभर तक इमिसं थकालिया उपरे ग्राय्माःगु
कर्तव्य पालन यात । अन्तस इपि स्वह्यं स्वर्गवास
वन । इमिगु थव थकालि मानेयाय्गु शिक्षायात ‘तित्तिर
ब्रह्मचर्य’ धका धाल । थव ब्रत लोके प्रख्यात जुल ।

Dhamma.Digital

सम्मोदमान- १८

(मिलेज्वीगु बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु बखते बोधिसत्त्व बटैँया कुले जन्म जुल । दोलंदो बटैँतलिसे जंगले चवन । उगु समये बटैँत चवनिगु थासे बना बटैँत हाःथे हाला बटैँत मुँवल धाय्वं जाल वांछ्वया बटैँ लाना, बटैँ मिया जोबिका यानाचवंह्य ब्याधा छह्य दया चवन ।

छह्यु बोधिसत्त्वं थः परिषदापित—“भो ज्ञातिणि ! थ्व ब्याधां की थःथित्तिणि ह्यासे याइन । थथे सदां जाले क्यंका चवने माल धाय्वं की सन्तान याकनं फुई । उकिं उपाय् छगू याय्माः” धया थथे उपदेश बिल—

“ब्याधां जाल वांछ्वयेवं की सकसिनं जालया गथि दुथाय् छचोँ तथा छपाखं तुं जाल ल्हना तापाक्क ब्वया वनेमाः । अले गनं छथाय् कँया काले तक्कंका जालया तःलं सकलें प्याहाँ वनेमाः । थुकथं याःसातिनि कीत ब्याधां ज्वने फई मखु ।”

छन्हु इपि सकलें नसा माः वं वं छथाय् ब्वीं
 च्वंवन । व बेलस ब्याधा वया जाल वांछ्वत । बोधिसत्वं
 सकसितं थःहां ह्लापा धयातःगु खँ ह्लिथन । सकसिनं
 छगू मन याना जाल ब्वय्का यंकल । ब्याधा बटैँ ज्वने
 धका ब्वाय् वल । तर बटैँ तसें जाल नापं ब्वय्का यंकुगु
 खना ब्याधा हिस्स जुल । ब्याधा बटैँ तय् ब्वं ब्वं ब्वां
 वन नं लिलाके मफुत । बटैँ त तापाक्क छथाय् वना
 फाले जाल तक्कंका जालया तःलं सकलें बिसी वन ।
 थुगु प्रकारं बोधिसत्वं थः परिवारपित बचे यात ।
 ब्याधां बल्ल बल्ल थःगु जाल ल्वीका काल । ह्लिच्छि
 तक मेहनत यात नं वयात छुं प्राप्त मजू । फुसुलुगु
 ह्लाति ब्याधा छेँ ल्याहाँ वन ।

छेँ थ्यनेवं वयात वया कलातं बोबिल । वया
 कलातं वयात थथे नं धाल—“ह्लिच्छि चाहिला नं फुसु-
 लुगु ह्लाति बल । पिने नं छं सुं लहिमाःपि दु लाकि
 छु ?”

ब्याधां धाल—“हे मिसा ! पिने लहिमाःपि सुं मडु
 सिवाय छ छह्य ।”

“अले छाय्ले, ह्लिच्छियंकां बने चाहिला नं छुं
 महसे वयागु ?”

“खः बटैँत ब्याक्कं छगोल जुया मिले जुल ।
 इमिसं जाल छगुलिं ल्हना ब्वय्का यंकल । जाल मामां
 बल्ल बल्ल ल्वीका हया । थथे जुल धका छं मती
 अपशोच याय्मते । गोन्हुतक व पक्षीत मिले जुया चवने
 फइ धका ! गुखुनु इमि अमेल ज्वी, उखुनु जा इपिं
 सकलें जिगु ल्लाःती ला हे लाइ ।”

थुलि धया ब्याधां पुनः थथे धाल-

“सम्मोदमाना गच्छन्ति, जालमादाय पक्खिनो ।
 यदा ते विवदिस्सन्ति, तदा एहिनति मे वसं ॥”

[आः बटैँत सकलें छगू गथः जुया मिलेजुया
 चवन । अकिं इमिसं अपाय्धंगु जाल समेतं ब्वय्का यंके
 फत । तर गुखुनु इमि अमेल ज्वी, थो थो ज्वी, उखुनु
 इपिं सकलें जिगु बशे मलाई मखु ।]

छन्हु बटैँत सकलें हुरुरुरं आकाशं क्वहाँ बल ।
 उगु बखते छह्य बटैँया तुति मेह्य बटैँया छचने मचाय्क
 लात । छचने तुति लाका च्वंह्यसिनं वयात थथे धाल-

“छाय् छं जिगु छचने लाकमं चवाना ?”

“भो पासा ! जिं थ्व चाय्क यानागु मखु, न जिं
 छन्त लाकमं च्वाय् धका हे छंगु छचने तुति तयागु खः ।

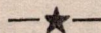
प्रमादवश थथे जुल । क्षमा याना दिसँ ।”

उह्यसिया तं प्याहाँ वल, धाल—“छं स्वेबले छं हे जक जाल ल्हना धका चवना ला कि छु? छु जिं जक ल्हना मयंका ला ?”

थथे धका हाहां इमि ल्वापु जुल । बोधिसत्वं थ्व खँ सिल । सकसितं सःता थथे धाल—

“भो ज्ञातिपिं ! थथे ल्वाना चवने मते । क्षमा याना मिले जु । कीपिं ल्वाना चवन धाय्वं ब्याधा वया की सकसितं लाना यंकी ।”

तर थ्व खँय् वास्ता मतसे ल्वाःपिं निह्य “जितः अथे याय् ज्यूला” धका हाला चवन । बोधिसत्त्वया मने— “आः धाःसा बिघ्न प्याहाँ वइन । थन च्वंचवना भलो ज्वीमखुत” धयार्थे जुया थःगु खँ न्योपिं ब्याक्क बटैँत बबना मेथाय् वन । गुलिचां मदय्वं ब्याधा वया जाल वांछ्वत । इपिं निखलः अय्नं अथे हे धका हालाचवन । ‘माःसा छं हे जाल ल्हनं रे, छं हे जक मखा जाल ल्हना चवन !’ धका हाला चवचवं ब्याधा वया दक्को बटैँतय्त लाना यंकल । हिया जाय्क बटैँत तयाहःगु खना ब्याधाया कलाः खुशी जुल ।

कुरुंगमृग-१९

(चलाया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना च्वंगु बखते बोधिसत्व कुरुंगमृग (चला) धाय्का छथाय् बने जन्म जुल । चला छथाय् काले च्वन । अनथाय्सं छथाय् सिमा छमा नं बु । उकी कंगः छह्य च्वना च्वन । हानं उथाय्सं च्वंगु दहँ छगुली काबुले छह्य नं दुगु जुया च्वन ।

छन्हुया दिने व्याधा छह्यस्यां दहँने लः त्वना वोह्य बोधिसत्वया पालिख्वाय् खन । वं अन सिखः थें बल्लागु छ्यंगू पास तया वन । बोधिसत्व (चला) लः त्वने धका बहनीपाखे दहँयाथाय् वन । यया तुति पासे कयन । व चिच्चे याना हाल । चलाया हासः ताया सिमाय् च्वंह्य सतपत्त कंगः व दहँले च्वंह्य काबुले न्ह्योने वल । इमिसं चलाया तुति पासे कयनाच्वंगु खन । आः छुयाय् माल धयागु इमि सलाह जुल । अन सतपत्त कंगलं काबुलेयात थये धाल-

“हे पासा ! छंके वा दु । छं थ्व पास चन्नंक
 न्ह्याया छ्व । जि बना ब्याधायात थन मवय्केगु उपाय
 याये । थुकथं की निह्यसिया सहायताद्वारा की पासाया
 प्राण बचे ज्वी ।”

थुलि सलाह याना सतपत्त कंगः ब्याधाया गामे
 वना व चवनीगु छ्ये सत्तिक छथाय् सिमाय् चवन ।
 काबुले पास चाय्गु शुरू यात ।

ब्याधा सुथह्लापनं हे धनुष व बाण ज्वना न्ह्योने-
 यागु लुखां प्याहाँ वल । ब्याधा प्याहाँ वोगु खना
 सतपत्त कंगः थःगु पपु भारा भारा संका, हाला ब्याधाया
 रुवाले दाया वन । ब्याधा ‘अलच्छिना कंगलं दाल,
 अलच्छिन जुल’ धका छ्ये ल्याहाँ वना पलख दन ।
 ‘ह्लाचः थ्व ब्याधा न्ह्योनेया लुखां प्याहाँ वल, आः थ्व
 ल्यूनेया लुखां प्याहाँ वय्फु’ धका सतपत्त कंगः छ्ये या
 ल्यूने बना चवन । ब्याधा नं घौछि जाय्का ह्लापा थें
 हानं धनुष व बाण ज्वना ‘न्ह्योनेया लुखां बनाबले
 अलच्छिन जुल । आः ल्यूनेया लुखां प्याहाँ वने माल’
 धका ल्यूनेया लुखां प्याहाँ वल । कंगलं ह्लापा थें तुं
 यात । “आः नं थ्व कुलच्छिना कंगलं जितः वने मबिल”

धका ब्याधा हानं छ्ये ल्याहां वना छन । लिपा छी
 बांलाक तुई धुंका ब्याधा हानं धनुष बाण ज्वना प्याहां
 वल । ऊंगः बेगं ब्वाँय् वना चलायात “ब्याधा वया
 चवन” धका धाल । उगु बखते काबुले पासया खिपः
 छपु जक ल्यंदय्क चानातय् धुंकल । काबुलेया ह्युत्वी
 चवंगु वा ब्याक्कं कुतु वनीथे चवन । वया ह्युतु छप्वातं
 हि हि जुल । वायुबेगं ब्वाँय् वया चवंह्य ब्याधा खना
 चला ल्यंदुगु खिपः छपु चप्फुना बने बिसी वन । ऊंगः
 सिमाचवे चवं वन काबुले छह्य इकिधिकि सने मफया
 अनसं चवं चवन । ब्याधा न्होने थ्यंक वल । काबुलेयात
 खन । वयात कया ह्यिचाय् स्वत्थना ह्यिचा अनसं
 चवंगु सिमाय् तक्कं कल । बिसी वंह्य चला छुं भतिचा
 वना लिफः सोबले ब्याधां काबुलेयात ह्यिचाय् स्वत्थना
 सिमाय् तःगु खन । थुलि खनेवं चलाया मने “अहो !
 जिगु कारणं जि पासाया ज्यान वनिन ! वया ज्यान
 ज्वगे यना बीगु जिगु धर्म खः” घयागु विचार लुया
 चला गुलि बमलाह्य थे चवंक ब्याधां खने दुथाय् दना
 चवन । ब्याधां खना “आः थ्व चला बमलात ज्वी ।
 थ्वयात मस्यासे जा छाय् तोते” धका धनुष ज्वना
 चलायात लिना यंकल । चला ब्याधां लिलाके नं मफेक,

दया मन हरेस नं मनेक ठिक्क ज्वीक ब्वाय् वन ।
 ब्याधा नं चलाघात लित्तु लिना वन । थुकथं यंकु यंकुं
 चलां ब्याधायात घोर बने थ्यंके यंकल । “आः जा
 तापाक्क वये धुन” धका सीका ब्याधायात छले याना
 चला मेगु हे लंपु ज्वना फय् समानं ब्वाय् वन । चला
 काबुलेयात तयातःगु सिमाय् थ्यंकः वन । अन वं
 सिमाय् च्वंगु ह्यिचा न्यकुति कुतुंकल । काबुले ह्यिचां
 प्याहां बल । सतपत्त नं सिमां क्वाहां बल । चलां
 इमित उपदेश यासे थथे धाल-

“हे पासापि ! छिमिसं याना जिगु ज्यान बचे
 जुल । छिमिसं पासापित याय् माःगु कर्तव्य पालन
 यात । आः हानं ब्याधा थन दया छिमित हिंसा याय्
 फु । अर्कि सतपत्त ! छ थः मचात ब्वना गनं मेथाय्
 छथाय् हूँ । छ नं हे काबुले ! थःगु ज्यू ज्वगे याना
 लखे द्वाहां हूँ ।”

थुलि पासापित उपदेश बिया इमि ज्यान बचे
 याना, चला थःगु नं ज्यान बचे याना थः माःथाय् वन ।
 ब्याधा हानं अन ल्याहां बल । ब्याधां अन थःह्यं तया
 थकुह्य काबुले मदुगु खालिगु ह्यिचो छपा जक खन ।

ब्याधाया मने साब दुःख जुल । फिगू मनया कु कुबीथें
मन ऊयातुका ब्याधा फुसुलुगु ह्लाति छ्ये ल्याहां
बन । इपिं स्वहा पासापि नं थवं थः विश्वासघात
मयासे जीवनकाछि चवना कर्मानुसार परलोक वन ।

कुक्कुर-२०

(खिचाया बाखँ)

छगू समये बनारस देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना चवन । उगु समये बोधिसत्व छुं पापया फलं खिचाया कोखे जन्म जुल । वया सलंसः परिवारंपि दु । दको परिवारंपि मुंका व छगू मसाने चवन ।

छन्हुया दिने बनारसया जुजु बगिले चवना चाःह्यू वन । चाहिला ल्याहाँ वये धुंका च्चिच्छ बगि पतांगिरिसं परे याना तल । च्चिच्छ वा बल । लाय्कुली च्चंपि खिचात वया बगिले च्चंगु छ्यंगूया खिपः व मेगु दक्को-दाक्को छ्यंगू नया बिल । कन्हेखुनु कर्मचारीपिसं थ्व खँ जुजुयात कन । तमं चूर जुया जुजुं थये हुकुम बिल-

“खंको खंको खिचातय्त स्थाना छ्व ।”

राजकर्मचारीपिसं नापलाक्को खिचातय्त स्यात । नगरे च्चंपि खिचातय्त साब कष्ट जुल । खिचात भकाभक बिसी वं वं बोधिसत्व दुथाय् मशाने वन । खिचात यक्को मुंवोगु खना बोधिसत्वं इमिके “छ्छाय् वयागु ?” धका न्यन । इमिसं थये धाल-

“लाय्कु दुने तयातःगु बग्गिले च्वंगु छ्यंगूया
खिपः खिचातसें नल । सिपाहितय्सं नगरे खंको
खिचातय्त स्यात । जिपि नगरे च्वने मफुत । जिमित
महान आपद जुल । अकिं जिपि थन वयागु ।”

थ्व खँ न्यना बोधिसत्त्वं थथे मने ल्वोकल-

“लाय्कु, दुने पिने च्वंपि खिचात द्वाहां वये फइगु
मखु । बग्गिले च्वंगु छ्यंगू लाय्कु दुने च्वंपि खिचातसें
हे नल ज्वी सिबे मेपिसं नल ज्वीमखु । खुंयात जा छुं
मजू । तर खुं मखुपित धका आपद जुल । थः जाति-
बन्धुपिनि नितिं थौं जि थःगु प्राण संकल्प मयासें
मजिल ।”

थुलि मने ल्वोका बोधिसत्त्वं खिचातय्त धैर्य बिया
थथे धाल-

“हे ज्ञाति-बन्धुपि ! ग्याय् मते । जि जुजुयाथाय्
वना अभयदान कया वये । जि मवोतले छिपि थनसं
च्वना च्वं ।”

थुलि धया बोधिसत्त्वं पारमिता स्मरण यात ।
मैत्री भावयात न्ह्योने तया “थौं जितः चाहे कथिं दाय्मा,
चाहे लोहँतं कय्केमा, चाहे कुना तय्मा । न्ह्याग्गु जूसां
थौं जि ज्ञाति-बन्धुपित उपकार याय् जुल” धका दृढ

प्रतिज्ञा याना नगरे द्वाहां वन । वयात सुनानं हे छुं
मयाः ।

जुजु न्यायालये चंचवन । बोधिसत्व लाय्कु दुने
द्वाहां वन । जुजुया न्होने वना थथे धाल-

“महाराज ! छलपोलं खिचातय्त स्याय्गु हुकुम
बिया बिज्याना ला ?”

“खः !”

“महाराज ! खिचातय्सं छु स्यंकल ?”

“बग्गिले च्वंगु छ्यंगू ब्याक्क नल ।”

“गुह्यस्यां नल उह्यसित छलपोलं ह्यस्यू ला ?”

“मस्यू ।”

“महाराज ! थ्वं नल वं नल धका यथार्थ मसीकं
न्ह्याह्यं खिचायात स्या धका आज्ञा जुया बिज्याय्
ज्यूला ले ?”

“जिगु बग्गिले च्वंगु छ्यंगू नलथें अकिं जिं अथे
धया ।”

“महाराज ! कर्मचारीपिसं मस्याइपिं खिचात नं
दुला ?”

“दु, जिमिथाय् लाय्कुली च्वंपिं खिचातय्त स्याइ
मखु ।”

“महाराज ! नकतिनि छलपोलं ‘खंको खिचातयत् स्या
 धका धया’ धका भाजा जुया बिज्यात । आः हानं जिमि-
 थाय् लाय्कुली च्वंपि खिचातयत् स्याय्मदु’ धका धया
 बिज्यात । थथे याना बिज्याय्बले छलपोल पक्षपाती
 मजूला ? अगती लाः मवंला ? अथे अगती वना
 पक्षपाती जुया न्याय याना बिज्याय् ज्यूला ? थ्व जा
 राजधर्म मखु । जुजु धयापिसं सुयागुं पं मलीसे,
 तलाजुया दण्डीथे निष्पक्ष जुया न्याय याना बिज्याय्माः।
 लाय्कुली च्वंपि खिचात धाःसा मसी, पिने च्वंपि
 बमलापिं निरपराधीपिं खिचात जक सित ।”

थुलि धया बोधिसत्त्वं पुनः मधुर स्वरं थथे धाल-

“महाराज ! छपिसं गुगु थ्व ज्या याना बिज्यात
 व राजधर्मयात साब मलो ।”

थ्व हे भाव प्रकाश यासे निम्न सिलः धाल-

“थे कुक्कुरा राजकुलम्हि बद्धा,

कोलेय्यका वण्णबलूपपन्ना ।

ते मे न बज्जा मयमस्स बज्जा,

नायं सघच्चा दुब्बलघाति कायं ॥”

● प्रेम, द्वेष, मोह व भयया वशे च्वनेगु ।

[लाय्कुली च्वंपिं खिचातय्त धाःसा मस्याय्गु,
मेपिन्त जक स्याय्गु । थ्व सकल खिचातय्त स्याइगु
नीति मखु । थ्व जा केवल बमलापित जक स्याइगु
नीति खः !]

बोधिसत्वया खँ न्यना जुजुं थथे धाल-

“हे पण्डित ! बगिगले च्वंगु छ्यंगु थ्वं नल धका छं
स्यूल ले ?”

“स्यू महाराज !”

“सुनां नल ले ?”

“छपिनि लाय्कुली च्वंपिं खिचातसें ।”

“थन च्वंपिं खिचातसें नल धका छं गथे धाय्फुट ?”

“पिने च्वंपिं खिचात लाय्कु दुने द्वाहां वय्गु
असम्भवगुलि ।”

“थुकियात गय् विश्वास घाय्गु ?”

“अथे जूसा महाराज ! लाय्कुली च्वंपिं खिचात
दक्को मुंका बिज्याहुँ । इमित घाय् चुं त्वाकछयाना
मही त्वंका बिज्याहुँ ।”

जुजुं दक्को खिचातय्त मुंके बिया अथे याकल ।
छ्यंगु नयातःपिं खिचातसें महीलिसे छ्यंगु कुचा कुचा

लहृत । सर्वज्ञयाथे जाःगु बोधिसत्वया थ्व प्रामाणिक खँ
न्यना जुजु अत्यन्त खुशी जुल । बोधिसत्वयात तुयूगु
कुसां कु का सत्कार यात ।

बोधिसत्वं जुजुयात “महाराज ! धर्म आचरण
याना बिज्याहुँ । मां-बौया उपरे सद्ब्यबहार याना
बिज्याहुँ । कर्मचारीपिनि उपरे दया तथा बिज्याहुँ ।
प्रजापिनि उपरे समदृष्टि तथा बिज्याहुँ” धका तेसकुण
जातकेथे फिता राजधर्मया उपदेश बिल । जुजुयात
पञ्चशीले तथाः तुयूगु कुसा जुजुयात तुं लित बिल ।

बोधिसत्वया उपदेश न्यना जुजुं पञ्चशील पाले
यात । खिचात सहित सकल सत्वापित अभयदान बिल ।
जुजुपिनिथे जागु भोजनया प्रबन्ध नं याना बिल ।
जीवन दत्तले दान पुण्य यात । मरणं लिपा जुजु
स्वर्गलोके वन । बोधिसत्वं (खिचां) ब्यूगु उपदेशया
प्रभाव फिदोल देँ तक चवन । बोधिसत्व नं आयु दत्तले
चवना लिपा स्वर्गबास वन ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाले थः
मस्तेत ब्वंके छ्वया बौद्धधर्म अध्ययन
याका थःगु संस्कृति व बुद्धधर्म रक्षा याना
दीगु सकल बौद्धपिनि परम कर्तव्य खः ।

नेपाल अधिराज्यया छगूजक बौद्ध
मासिक पत्र “आनन्द भूमि” या
ग्राहक जुया थःगु कर्तव्य पालन यानादिसँ ।

वार्षिक शुल्क २०।- जक ।

आजीवन शुल्क २००।- जक ।

ग्राहक जुयेगु थाय्—

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

बुद्ध विहार, भृकुटी मण्डप, काठमाडौं ।

हेराकाजी सुजिका, नागबहाल, यल ।

शाक्य प्रस, उबहाल, काठमाडौं । फोन: २-१३६०४